

OPETUSMINISTERIÖ
Undervisningsministeriet

Uusi yliopistolaki (558/2009)

Yliopistouudistuksen tavoitteet

- Yliopistojen taloudellisen ja hallinnollisen aseman vahvistaminen muodostamalla yliopistoista itsenäisiä oikeushenkilöitä, joiden pääomittamisesta huolehditaan riittäväällä tavalla.
- Yliopistoilla on nykyiseen valtion tilivirastoasemaan verrattuna paremmat mahdollisuudet reagoida yliopiston omiin tarpeisiin ja yhteiskunnan odotuksiin.
- Oikeushenkilöasema parantaa yliopistojen toimintamahdollisuuksia ympäröivän yhteiskunnan kanssa.

...Tavoitteet

- Yliopiston omalla varallisuudella lisätään yliopiston omiin päätöksiin perustuvaa toimintamahdollisuuksia.
- Yliopistoille annetaan mahdollisuus omaan yliopistotoiminnan erityispiirteet huomioivaan henkilöstöpolitiikkaan erillään koko valtiokonsernin henkilöstöpolitiikasta.
- Varmistetaan yliopistoinstituution yhteiskunnallisen merkityksen säilyminen.
- Pyritään sitouttamaan yhteiskunnan muut toimijat yliopiston tehtävien tukemiseen.
- Varmistetaan yliopistolaitoksen kansainvälinen kilpailukyky jatkossakin.

Keinot - Oikeushenkilöasema

- Yliopistot ovat valtiosta erillisiä itsenäisiä oikeushenkilöitä, joko julkisoikeudellisia laitoksia tai säätiölain mukaisia yksityisoikeudellisia säätiöitä.
- Julkisoikeudellinen laitos (**julkisoikeudellinen yliopisto**)
  - Yliopistolaissa säädetty oikeushenkilö, jonka toimielimistä ja niiden tehtävistä sekä vastuista säädetään laissa.
- Yksityisoikeudellinen säätiö (**säätiöyliopisto**)
  - Säätiölain mukainen oikeushenkilö, jonka tehtävistä ja hallinnosta säädetään myös yliopistolaissa.
  - Aalto-yliopisto ja Tampereen teknillinen yliopisto

Yliopistojen toimielimet - Julkisoikeudellinen yliopisto

- Julkisoikeudellisen yliopiston lakisääteisiä toimielimiä ovat hallitus, rehtori ja yliopistokollegio.
- **Hallituksen** tehtävänä on päättää toiminnan keskeisistä tavoitteista, strategiasta ja ohjauksen periaatteista sekä hyväksyä yliopiston järjestäytymistä koskevat johtosäännöt.
- Hallitus vastaa yliopiston talouden hoitamisesta.
- 7 tai 9 – 14 jäsentä
- Hallituksessa tulee olla edustettuina yliopistoyhteisön kolme eri ryhmää: 1) yliopiston professorit, 2) muu opetus- ja tutkimushenkilöstö sekä muu henkilöstö, 3) opiskelijat.
- Hallituksen jäsenistä vähintään 40 % on oltava yliopistoyhteisön ulkopuolisia henkilöitä, jotka yliopistokollegio valitsee. Hallituksen puheenjohtaja valitaan yliopistoyhteisön ulkopuolisista henkilöistä.

... Yliopistojen toimielimet - Julkisoikeudellinen yliopisto

- **Rehtori** johtaa yliopiston päivittäistä toimintaa, vastaa asioiden esittelystä hallitukselle ja hallituksen päätösten täytäntöönpanosta sekä päättää henkilöstön ottamisesta ja irtisanomisesta.
- Rehtorin valitsee hallitus. Rehtorilta edellytetään tohtorin tutkintoa, tehtävien hoitamiseen tarvittavaa kykyä ja ammattitaitoa sekä käytännössä osoitettua hyvää johtamistaitoa.
- **Yliopistokollegiossa** ovat edustettuina yliopistoyhteisöjen eri ryhmät.
- Yliopistokollegion tehtävänä on päättää asetettavan hallituksen jäsenmäärästä ja toimikaudesta, valita hallituksen yliopistoyhteisön ulkopuoliset jäsenet ja vahvistaa yliopistoyhteisön ryhmien valitsemat hallituksen jäsenet, vapauttaa hallituksen jäsen tehtävästään, valita yliopiston tilintarkastajat, vahvistaa yliopiston tilinpäätös, päättää vastuuvapauden myöntämisestä hallituksen jäsenille ja rehtorille sekä päättää vahingonkorvauskanteen nostamisesta hallituksen jäsentä, rehtoria ja tilintarkastajaa vastaan.
- Enintään 50 jäsentä

...Yliopistojen toimielimet - Julkisoikeudellinen yliopisto

- Julkisoikeudellisen yliopiston tutkimusta ja opetusta varten perustetuissa tiedekunnissa tai niihin rinnastettavissa yksiköissä on **monijäseninen hallintoelin**, jossa ovat edustettuina yliopistoyhteisön ryhmät.
- Julkisoikeudellinen yliopisto päättää itsenäisesti järjestäytymisestään, akateemisia asioita käsittelevistä toimielimistään ja toimintavoistaan **johtosäännöllä**.

Yliopistojen toimielimet - Säätiöyliopisto

- Säätiöyliopiston toimielimiä ovat hallitus, rehtori ja yliopiston yhteinen monijäseninen hallintoelin. Säätiöyliopistolla voi olla myös muita toimielimiä.
- **Hallituksen** tehtävänä on päättää yliopiston strategiasta, yliopiston toimintaa ja taloutta koskevista asioista sekä muista laajakantaisista suunnitelmista.
- Seitsemän jäsentä, joiden on monipuolisesti edustettava säätiöyliopiston toimialaan kuuluvien tieteiden ja taiteiden sekä yhteiskuntaelämän ja elinkeinoelämän kotimaista ja kansainvälistä korkeimman tason asiantuntemusta.
- Yliopiston yhteinen monijäseninen hallintoelin nimittää säätiöyliopiston hallituksen jäsenet säätiöyliopiston perustajia kuultuaan.
- Kolme jäsentä nimitetään henkilöistä, jotka perustajat Suomen valtiota lukuun ottamatta ovat asettaneet ehdolle. Ehdokkaita tulee olla vähintään kaksinkertainen määrä täytettäviin paikkoihin nähden.
- Hallitus valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan yliopistoyhteisöön kuulumattomista jäsenistä.

...Yliopistojen toimielimet - Säätiöyliopisto

- **Rehtorin** tehtävänä on johtaa yliopiston toimintaa, vastata yliopistojen tehtävien taloudellisesta, tehokkaasta ja tuloksellisesta hoitamisesta, vastata yliopiston kirjanpidosta ja varainhoidosta, vastata hallituksessa käsiteltävien asioiden valmistelusta ja esittelystä ja hallituksen päätösten täytäntöönpanosta sekä päättää henkilöstön ottamisesta ja irtisanomisesta.

...Yliopistojen toimielimet - Säätiöyliopisto

- Säätiöyliopistossa tulee olla **yliopiston yhteinen monijäseninen hallintoelin**, jonka jäsenet ovat yliopistoyhteisön keskuudestaan valitsemia. Monijäsenisen hallintoelimen tehtävänä on, jos se ei ole siirtänyt niitä tiedekuntiin tai muihin niihin rinnastettaviin yksiköihin:
  - opetussuunnitelmista ja tutkintovaatimuksista päättäminen
  - opiskelijoiden valintaperusteet
  - opetukseen ja tutkimukseen liittyvistä yleisistä säännöistä päättäminen
  - tarvittavien tutkinto-, arvostelu- ja oikaisuasioita käsittelevien lautakuntien ja muiden toimielimien asettaminen
  - hallituksen ja sen jäsenten nimittäminen sekä hallituksen toimikauden pituudesta päättäminen.
- Myös säätiöyliopiston tutkimusta ja opetusta varten perustetuissa yksiköissä on monijäseninen hallintoelin, jossa ovat edustettuina yliopistoyhteisön ryhmät.
- Säätiöyliopisto päättää itsenäisesti järjestäytymisestään ja toimintavoistaan **johtosäännöllä**.

Yliopistojen tehtävät

- Yliopistojen tehtävänä on edistää vapaata tutkimusta sekä tieteellistä ja taiteellista sivistystä, antaa tutkimukseen perustuvaa ylintä opetusta sekä kasvattaa opiskelijoita palvelemaan isänmaata ja ihmiskuntaa.
- Tehtäviään hoitaessaan yliopistojen tulee edistää elinikäistä oppimista, toimia vuorovaikutuksessa muun yhteiskunnan kanssa sekä edistää tutkimustulosten ja taiteellisen toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta.
- Yliopistoissa voidaan suorittaa alempia ja ylempiä korkeakoulutukintoja sekä tieteellisiä, taiteellisia ja ammatillisia jatkotutkintoja. Yliopistot voivat järjestää myös täydennyskoulutusta ja avointa yliopisto-opetusta.
- Yliopisto voi harjoittaa sellaista liiketoimintaa, joka tukee sen yliopistolaissa säädettyjen tehtävien toteuttamista.

Yliopistojen itsehallinto sekä tutkimuksen, taiteen ja opetuksen vapaus

- Yliopistoilla on perustuslain 123 §:n mukaan itsehallinto sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään.
- Yliopistoilla on yliopistolain 3 §:n mukaan itsehallinto, jolla turvataan tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapaus. Itsehallintoon kuuluu päätöksenteko-oikeus sisäiseen hallintoon kuuluvista asioista.
- Yliopistolain 6 §:n mukaan yliopistoissa vallitsee tutkimuksen, taiteen ja opetuksen vapaus. Opettajan on kuitenkin noudatettava koulutuksen ja opetuksen järjestämisestä annettuja säännöksiä ja määräyksiä.
  - Pykälä suojaa yliopiston lisäksi sen henkilöstön akateemisen toiminnan vapautta.

Yliopistojen henkilöstö – palvelussuhteen muutos

- Henkilöstö yhdessä opiskelijoiden kanssa muodostaa jatkossakin yliopistoyhteisön.
- Yliopistojen irtautuessa valtio-oikeushenkilöstä palvelussuhde muuttuu valtion virkasuhteesta **työsuhteeksi**. Henkilöstö siirtyy uusiin yliopistoihin.
- Työnantajan neuvotteluoikeudet siirtyvät yliopistoille.
- Henkilöstön asema turvataan siirtymävaiheessa. Eläke-edut säilyvät nykyisellään.
- Palvelussuhteen muutos mahdollistaa sekä yliopiston että henkilöstön näkökulmasta muodostetun oman henkilöstöpolitiikan yliopistoissa nykyisen valtiokonsernin henkilöstöpolitiikan sijaan.
- Palvelussuhteen muutos antaa yliopistoille nykyistä paremmat edellytykset kannustavan ja palkitsevan henkilöstöpolitiikan harjoittamiseen.
- Palvelussuhteen muutos antaa henkilöstölle mahdollisuuden osallistua aikaisempaa paremmin tehtäviensä määrittelyyn työsopimuksissa työnantajan kanssa.

...Yliopistojen henkilöstö

- Julkisten tehtävien takia henkilöstön rikosoikeudellinen virkavastuu säilyy.
- Henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista määrätään yliopiston johtosäännössä.
- Yliopisto voi myöntää dosentin arvon henkilölle, jolla on perusteelliset tiedot omalta alaltaan, julkaisuilla tai muulla tavoin osoitettu kyky itsenäiseen tutkimustyöhön tai taiteelliseen työhön ja hyvä opetustaito.
- Uusi yliopisto myöntää hakemuksetta dosentin arvon henkilölle, joka on nimitetty dosentiksi ennen uuden yliopistolain voimaantuloa.

Opiskelijat ja koulutus

- Yliopiston opiskelijoiden keskuudessa on **ylioppilaskunta**, jolla on itsehallinto.
- Kaikki yliopiston opiskelijat, jotka on otettu opiskelijoiksi alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin lukuun ottamatta tilauskoulutukseen osallistuvia opiskelijoita, kuuluvat ylioppilaskuntaan. Ylioppilaskunta voi hyväksyä jäsenikseen myös muita yliopiston opiskelijoita (automaatiojäsenyys säilyy).
- Ylioppilaskunnan tarkoituksena on olla jäsentensä yhdyssiteenä ja edistää heidän yhteiskunnallisiaan, sosiaalisiaan ja henkisiä sekä opiskeluun ja opiskelijan asemaan yhteiskunnassa liittyviä pyrkimyksiä.
- Ylioppilaskunnan tehtävänä on osallistua yliopiston kasvatustehtävän hoitamiseen.
- Ylioppilaskunnan erityisenä tehtävänä on nimetä opiskelijoiden edustajat yliopiston toimielimiin sekä osallistua tarvittaessa opiskelijan perusterveydenhuoltoa koskevien tehtävien toteuttamiseen.

...Opiskelijat ja koulutus

- Korkeakoulututkintoon johtava opetus säilyy **maksuttomana**.
- Yliopistoilla kuitenkin mahdollisuus järjestää tutkintoon johtavaa **tilauskoulutusta** EU/ETA-alueen ulkopuolisten maiden kansalaisille.
- Lisäksi **määräaikainen lukukausimaksukokeilu** EU/ETA-alueen ulkopuolisten maiden kansalaisille vieraskielisissä ylempään korkeakoulututkintoon johtavissa koulutusohjelmissä. Maksullisista koulutusohjelmista säädetään opetusministeriön asetuksella. Lukukausimaksujen periminen edellyttää, että yliopistoilla on apurahajärjestelmä.
- Opiskelijavalintojen tehostamiseksi ja valintojen aikataulujen ja käytäntöjen yhtenäistämiseksi valinnat järjestetään jatkossa päävalintojen osalta **sähköisenä yhteishakuna**. Yliopistot vastaavat edelleen järjestelmän kautta toteutettavasta opiskelijavalinnasta ja opiskelijaksi ottamisesta.

Yliopistojen valtion perusrahoitus

- Valtion rahoitusvastuu yliopistojen julkisten tehtävien hoitamisesta säilyy vaikka yliopistot siirtyvät valtion talousarviotalouden ulkopuolelle.
- Yliopistolain mukaan opetusministeriö myöntää yliopistoille perusrahoitusta laissa säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi laskennallisin perustein ottaen huomioon toiminnan laajuus, laatu ja vaikuttavuus sekä muiden koulutuksen ja tiedepolitiikan tavoitteiden perusteella.
- Valtion rahoitusta korotetaan kustannustason nousua vastaavasti ns. yliopistoindeksin mukaisesti.
- Opetusministeriö huolehtii ohjauksellaan, että yliopistojen toiminnassa otetaan huomioon eduskunnan ja valtioneuvoston korkeakoulupoliittiset tavoitteet.

Yliopistojen toiminnan muu rahoitus

- Yliopistoilla on jatkossakin mahdollisuus saada **kilpailtua julkista rahoitusta** (Suomen Akatemia ja Tekes) sekä EU:n rahoitusta.
- Yliopistoilla voi olla jatkossakin **yhteisrahoitteista tutkimustoimintaa**.
- Yliopistot voivat saada omistukseensa **lahjoitusvarallisuutta** ja käyttää sitä tai sen tuottoa toimintaansa.
- Yliopistot pääomitetaan ja ne voivat käyttää **pääomatuottojaan** toimintaansa.
- Yliopistoilla on mahdollisuus käyttää **liiketoimintansa tuottoja** toimintaansa (täydennyskoulutus, tilaustutkimus ja muu liiketoiminta).
- Yliopistot voivat toimia yhteistyössä muiden julkisten ja yksityisten tahojen kanssa.

Yliopistojen pääomitus

- Valtio pääomittaa yliopistot siten, että niiden maksukykyisyys, vakavaraisuus ja luottokelpoisuus turvataan.
- Aalto-korkeakoulusäätiö: valtion osuus pääomasta 500 milj. euroa edellyttäen, että muiden rahoittajatahojen osuus 200 milj. euroa.
- TTY-säätiö: valtion osuus pääomasta 125 milj. euroa edellyttäen, että muiden rahoittajatahojen osuus 50 milj. euroa.
- Yliopistoille luovutetaan nykyisten toimintamenojen siirtomäärärahat ja sen lisäksi muille kuin Aalto-korkeakoulusäätiölle yhteensä 150 miljoonaa euroa maksukykyisyyden ja vakavaraisuuden turvaamiseksi.
- Yliopistojen tasapuolisen kohtelun turvaamiseksi valtio on varautunut finanssisijoitukseen myös julkisoikeudellisiin yliopistoihin.
- Yliopistot voivat hankkia myös muilta tahoilta lahjoitusvarallisuutta pääomansa muodostamiseen (lahjoitusten verovähennysoikeutta on laajennettu).

... Yliopistojen pääomitus

- Yliopistojen hallussa oleva **irtain omaisuus** mukaan lukien yliopistoille lahjoitettu varallisuus ja yliopistorahastojen varallisuus luovutetaan yliopistoille.
- Yliopistojen vakavaraisuuden turvaamisessa hyödynnetään myös yliopistojen käytössä olevaa valtion **kiinteistövarallisuutta**.
- Yliopistojen käytössä olevista Senaatti-kiinteistöjen hallinnoimista toimitiloista on muodostettu kolme yliopistojen ja valtion yhdessä omistamaa kiinteistöyhtiötä (Helsingin seudun yliopistot, Aalto-yliopisto ja muun Suomen yliopistot):
  - Helsingin Yliopistokiinteistöt Oy
  - Aalto-yliopistokiinteistöt Oy
  - Suomen Yliopistokiinteistöt Oy
- Yliopistojen omistusosuus kiinteistöyhtiöiden osakkeista on 2/3 ja valtion 1/3.

Yliopistojen talous

- Yliopistot irtautuvat valtion talousarviotaloudesta myös taloudellisesti itsenäisiksi oikeushenkilöiksi.
- Valtio ei jatkossa vastaa yliopistojen oikeudellisista tai taloudellisista sitoumuksista.
- Yliopistot siirtyvät kirjanpitolain ja tilintarkastuslain mukaiseen taloudenpitoon.
- Vakaa taloudenpito edellyttää toimivaa riskienhallintaa.
- Liiketoimintaa koskevat tuloksellisuustiedot tulee esittää erikseen tuloslaskelman muodossa tilinpäätöksen liiketiedoissa toiminnoittain.

Muuta

- Kuopion yliopisto ja Joensuun yliopisto yhdistyvät Itä-Suomen yliopistoksi.
- Turun yliopisto ja Turun kauppakorkeakoulu yhdistyvät
- Helsingin kauppakorkeakoulu, Taideteollinen korkeakoulu ja Teknillinen korkeakoulu yhdistyvät säätiömuotoisena toimivaksi Aalto-yliopistoksi.
- Yliopistokeskukset mainitaan laissa yhtenä yliopistojen yhteisenä toimintamuotona.
- Harjoittelukouluista on nykyistä vastaava säännös uudessa yliopistolaisissa.

Aikataulu

- Hallituksen esitys Eduskunnalle yliopistolaiksi ja siihen liittyviksi laeksi (HE 7/2009 vp).
- Yliopistolaki (558/2009) voimaan 1.1.2010.
- Laki yliopistolain voimaannpanosta (559/2009) voimaan 1.8.2009.
- Julkisoikeudelliset yliopistot järjestäytyvät ja muodostavat uuden oikeushenkilön toimitelimet syksyn 2009 aikana.
- Nykyisten tilivirastoyliopistojen toiminta lakkaa 31.12.2009.
- Henkilöstö ja opiskelijat siirtyvät uusiin yliopistoihin 1.1.2010.